

Posudek na bakalářskou práci

Sára Pospíšilová, Návrat k předkřesťanským tradicím? Vývoj a ritualita (novo)pohanských společenství v České republice, bakalářská práce, FHS UK, 2024, 80 stran

Předkládaná práce je pěknou ukázkou toho, že díky dobrému nápadu, entuziasmu a zodpovědnému a pečlivému přístupu může vzniknout velmi zdařilá bakalářská práce, a to i na náročné téma na pomezí nejnovějších dějin a sociální antropologie. Sára Pospíšilová zkoumala pomocí metod oral history vznik a vývoj tří novopohanských tradic v ČR (germánské, slovanské a tradiční wiccy), především pak to, jaké se v jejich rámci praktikovaly rituály a jak se vyjednávala jejich „správná“ podoba. Autorka zkoumala motivace narátorů, jejich reflexi jednotlivých novopohanských tradic, rituálů a rituálních předmětů. Práce se týká meritorně 90. let a je vhodně zakončena rokem 2005, kdy se české novopohanské skupiny pokusily založit společnou náboženskou organizaci. Aktérům následně došlo, že se nechťejí rozplynout „v nějakém jako New Age“ a vstoupili do nové fáze utváření svých spirituálních praxí a identit.

Práce je logicky strukturovaná a má jasně zformulované výzkumné otázky. Velmi přesvědčivý je také její výsledný rozsah, který by bohatě vystačil i na práci diplomní. Z textu je patrný solidní přístup k heuristice i studiu sekundární literatury, která zahrnuje i několik zahraničních titulů. Z dalších badatelských dovedností práce dokládá, že studentka se naučila rozvíjet argumentaci a správně citovat. Jak ukazuje úvodní teoretická část, Sára Pospíšilová investovala nemalé úsilí, aby si našla cestu ke komunitám praktikujícím slovanské, germánské a tradiční wiccanské rituály. Je také zapotřebí ocenit, že udělala maximum pro to, aby se seznámila s metodologií oral history a co nejlépe ji při výzkumu využila. Při analýze se soustředila také na figurativní jazyk, který narátoři používají. Zajímavým pramenem jejího výzkumu jsou fanziny, které získala od svých narátorů.

Pokud jde o téma samotné, je prostě fascinující, jak se novopohanské tradice v českém prostředí proměnily od poloviny 90. let. Kromě tradiční wiccy, která dokumentuje spíš dobovou poptávku po zahraniční spiritualitě, práce pěkně dokumentuje historické imaginace, které si novopohané projektovali do svých rituálů (narátoři často argumentují kontinuitou své komunity na českém území) a také dobovou reflexi genderových a etnických stereotypů, s níž se už tehdy část praktikujících odmítala smířit. Zajímavá je resonance diskursu „svobody po pádu komunismu“ a fakt, že novopohané odmítali různé formy hierarchie a kladli důraz na autenticitu náboženského prožitku. Autorka detailně popisuje samotné novopohanské festivity, např. z hlediska oblečení, lokací, konkrétních postupů a používaných rituálních předmětů.

Skutečně jsem ocenila terminologicky nuancované nakládání s pojmy „novopohanství“ a „pohanství“. Autorka přiklonila k emické perspektivě svých narátorů, kteří koncept novopohanství většinou striktně odmítají, protože se považují za přímé dědice pohanských kultů. (Jen pro jistotu dodávám, že já v rámci posudku pojmy „novopohanství“ a

„novopohanský“ používám, protože je považuji za konceptuálně přesnější). Studentka podrobila reflexi i další pojmy, které používala, jako náboženství či spiritualita.

Při četbě mě napadlo několik směrů, kam by šlo výzkum dál rozvinout (třeba v rámci diplomního projektu). Možná by stálo za to víc rozpracovat generační aspekt celé problematiky. Narátoři totiž jsou příslušníky stejné věkové skupiny s podobnými habitusy a hodnotovými postoji (podle všeho stále sdílejí diskurs svobody jako zásadní hodnoty, odmítavý postoj k normativním textům, touhu po žité autenticitě, podobné představy o náboženské komunitě apod.). To se projevuje třeba v jejich popisech zakoušení pohanských rituálů v „přírodě“, respektive v obecnějších konceptualizacích ne-lidského. Zajímavá je také změna v čase vztažená ke generační zkušenosti této skupiny: teprve po určitém čase narátoři dospěli ke kreativnímu a sebevědomému uchopení rituálů, které souvisí mimo jiné s nahlédnutím skutečnosti, že v devadesátých letech je příliš zajímavý „americký kraviný“. Více pozornosti by možná zasloužil i fakt, že mnoho praktikujících jsou intelektuálové se schopností reflexe a odstupu od celé problematiky. Samostatný výzkum by se mohl týkat i politik paměti spojených s novopohanstvím v české společnosti od poloviny 90. let.

Pokud jde o jazykovou úroveň, bakalářská práce sice obsahuje poměrně hodně gramatických a stylistických chyb (autorka např. neuznává existenci čárek na konci vedlejších vět), z textu je ovšem patrné, že formulaci věnovala nemalý čas i úsilí. Je tedy zapotřebí ocenit její snahu o napsání pěkně strukturovaného a smysluplného výkladu. Pokud jde o terminologické omyly, nesprávný je např. název slovanských kmenů, mělo by se jednat o Obodrity a Veléty (s. 37).

To jsou ovšem jen malé výtky, práce je celkově velmi zdařilá a překračuje úroveň běžných bakalářských prací. Cení si, kolik se toho Sára Pospíšilová v průběhu její přípravy naučila, jak se zlepšila v práci s prameny a odbornou literaturou i ve psaní odborného textu. Ráda bych ji také pochválila, že na projektu pracovala skutečně svědomitě a dlouhodobě, a nenechala jeho dokončení až na poslední chvíli.

Vzhledem k výše řečenému **doporučuji** práci k obhajobě a hodnotím ji známkou **výborně** (1).

Praha 10. 8. 2024

Lucie Storchová